



# Tristania

M A R I A N N A

K U R T T O

Marianna Kurtto

TRISTANIA



WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ  
HELSINKI

*Tekijä kiittää Alfred Kordelinin säätiötä,  
Koneen Säätiötä, Otavan Kirjasäätiötä,  
Taiteen edistämiskeskusta ja WSOY:n  
kirjallisuussäätiötä saamastaan tuesta.*

© MARIANNA KURTTO JA WSOY 2017

ISBN 978-951-0-42328-8

PAINETTU EU:SSA

*Osaatko sinä solmia yhteen Seulasten tähdet  
tai avata Orionin siteet?*

JOB 38:31

*Jos aallot tuntisivat, ne hämmästyisivät osuessaan saareen; ne luulivat matkaa loputtomaksi, tai oikeastaan niiden maailma oli loputtomuus. Mutta nyt ne törmäivät harmaaseen kiveen ja mustaan hiekkaan, ponnahtavat ilmaan ja hajoavat, satavat äkäisinä roiskeina pitkin rannan turtunutta viivaa. Ne kurottuvat yhä pidemmälle, vähä vähältä syvemmälle niin että hiekkaan hautautuneet kotilot tuntevat pian niskassaan veden, muistavat kodin, kantavat sitä sisällään.*

*Ja jossain kotiloiden lähellä aallot, jos ne ajattelisivat, kohtaisivat yhä suurempia yllätyksiä: osuisivat ranta-törmältä veteen valuneeseen patsaaseen. Patsas on musta, hetki sitten se vielä sihisi kuumuuttaan kun se koh-tasi vettä ja kylmää, mutta nyt se on vaiennut, kovettu-nut, kuin öljystä tehty vesiputous olisi äkkiä jäänytynyt pai-koilleen. Putous on kuin juuri siihen tarkoitettu, valmis, vaikka kuka tahansa tätä kuvaa katseleva ymmärtäisi, että vuori on vielä kesken ja että saari muokkaa reunojaan vielä kauan sen jälkeen, kun oma ymmärryksemme on sammunut.*

*Ja jos se kuka tahansa, joka näkee kohdan jossa laava astui mereen, astuisi ylemmäs, kiipeäisi toiveikkaiden jal-kojen tallaamaa hiekkapolkua kylään – ohittaisi tähys-tyskukkulan tähystämättä, kulkisi tienhaarasta mahdolli-*

*suuksiaan laskematta – hän ei kohtaisi siellä eläviä vaikka elämä olisi läsnä, hengitys kupruilisi tapeteissa, verhokangasta tahraisivat sormenjäljet ja lakanoissa viipyisi ihmisen sinnikäs tuoksu.*

*Hän jättäisi kylän ja astuisi yhä ylemmäs, kohti seutua jossa ihmisyyttä on vähemmän ja kiven hengettömyyttä yhä sakeammin, heinää joka taipuu tiedottomana tuullessa. Hän olisi yksin. Hän kohoaisi aina vain korkeammalle, kuin jokin päättäväinen voima häntä vetäisi, kiskoisi sinne missä maa loppuu ja taivas harsoisuudessaan alkaa. Ja siellä, ylhäällä on paikka, jossa vuoren sydän hehkuvana avautuu.*

*Mutta sydämen reunalle on pitkä matka.*

*Ja kaukana alhaalla aallot lyövät yhä kylmemmäksi käyvään rantaan.*

*Jos ne tuntisivat, ne pelästyisivät saarta niin että jähmettyisivät eivätkä olisi vettä enää. Mutta eivät ne tunne, ne lyövät, vetäytyvät takaisin ulapalle ja hajoavat.*

*Eikä muuta enää ole kuin muodottomuutta ja vettä, ja seassa mustia hiekanjyviä kuin sammuneita tähtiä.*

YKSI

*Tristan da Cunha, lokakuu 1961*

# Jon

TÄNÄÄN OLEN maannut sängyssä pidempään kuin muina aamuina ja katsellut, miten auringonvalo hiipii verhoja pitkin kohti varpaita. Minun ei tarvitse kysyä lupaa nukkua, sillä tänään on lauantai. Tänään koulun ovi pysyy kiinni, lapset eivät kahistele vihkojaan eikä opettajakaan kiirehdi mäkeä ylös pyyhkien kasvoiltaan unen viimeisiä rippeitä.

Valo hiipii, mutta jokin kiittää vauhdilla seinällä: muurahainen, sotilas joka on eksynyt perheestään. Se pysähtyy, heiluttelee tuntosarviaan, korjaa suuntaansa ja jatkaa.

Tänään äitikin nukkuu pidempään. Vasta nyt kuulen miten hän nousee, kolistelee keittiössä ja hyräilee. Sävel on aina sama: äiti keittää vettä, kaataa sitä pannuun jossa kertaalleen käytetyt teelehdet odottavat. Hän lukee ajatuksissaan seinää, vanhaa sanomalehden sivua, jota on käytetty tapettina. Lehdessä on kuva kissasta, se pelastui palavasta talosta kauan sitten, jossain kaukana. Se näyttää haavalta palomiehen kämmenellä.

Hetken päästä äiti on huoneen toisessa päässä. Hän kietoo hiuksensa löysälle nutturalle ja sitoo sen päälle värjätyn nenäliinan.



Kun hän lähestyy huonettani, kuulen vain vaatteiden kahinan. Hän avaa oven ja kurkistaa sisään niin, että ovi narisee mahdollisimman vähän.

Leikin nukkuvaa.

Äiti leikkii äitiä.

Hän sulkee oven perässään ja lähtee pois.

## Lise

TÄNÄ AAMUNA Lise menee kävelylle, mutta Tristanilla ei voi mennä kävelylle niin kuin toisaalla. Siellä ei voi kävellä minne huvittaa, sillä se on saari joka on vuori, kahden kilometrin korkuinen, valtameren syvyinen ja rotkojen halkoma.

On kevät. Aurinko hohkaa keltaista ja valkoista, tuuli kiittää talojen ja pensaitten välistä ja saa kaiken tuntuun elävältä.

Lise pukee ylleen pitkän hameen ja villapaidan. Hän astuu ovesta ja lähtee kulkemaan kylän keskimmäistä poikkitietä, jonka toiseksi viimeinen talo on hänen kotinsa, ja pian hän saapuu tienhaaraan johon kaikki kolme tietä johtavat ja jossa on pystyssä kolme kiveä. Kerrotaan, että kivet ovat hautakiviä, että niiden alla lepäävät saaren ensimmäiset asukkaat, miehet joiden kohtalosta liikkuu monta tarinaa – niin monta, että totuus on aikaa sitten peittynyt kuin ruumiit, joita ei koskaan löydetty.

Kivissä ei lue mitään. Mutta siinä ne ovat ja antavat nimen Kolmen kiven haaralle, kylän yleiselle kohtaamispaikalle, jossa Lise kohtaa tänään Eliden.

Elide saapuu myöhässä, kuten aina; hän on aina

täynnä perhe-elämän huolia, kotiaskareita ja lasten sairauksia.

»Hilde huusi korvaansa taas koko yön», hän sanoo ja suukottaa Liseä poskille.

»Tyttöparka.»

»Olet onnekas kun Jon on jo niin iso. Ja terve.»

»Niinpä kai...» Lise sanoo ja hymyilee kun ajattelee poikaa, joka nukkui huoneessaan pehmeänä lämpimänä kimpaleena.

Vain muualla talossa on kylmä.

»Mennäänkö?» hän kysyy ja kohottaa rispaantuneita helmojaan.

He kulkevat tienhaarasta eteenpäin, ensin ohi Tildan talon – »jonain päivänä tuo talo vielä vajoaa maahan», Elide sanoo – ja sitten ohi säilyketehtaan, jossa purkitaan rapuja ja kaloja. Tehtaan jälkeen alkaa Mustalaisen rotkoa sivuava hiekkapolku, jota pitkin he nousevat ylös kohti lammastasannetta.

Puolivälissä polkua Elide pysähtyy ja nojaa polviinsa.

»Miksi minusta tuntuu että tasanne on korkeammalla kuin ennen?»

»Ehkä vuori on siirrellyt kiviä kiusaksemme», Lise vastaa, »tai sitten vika on omissa jaloissamme.»

»Eihän se ole mahdollista. Meillä on vuorikauriin jalat!»

Kun he pääsevät perille, Lisekin on jo hengästynyt ja kuumissaan. Hän riisuu villapaidan, kääntyy kohti maisemaa ja näkee sinisen taivaan lepäävän kupolina heidän yllään. Kaikki taivaan alla on kirkasta: ruoho, meri,

kalastusveneet kuin veteen pudonneet suuret linnut. On kuin leväkin pinnan alla hehkuisi.

»Kaunista», Lise sanoo.

»Tästä tulee hyvä päivä», Elide vastaa.

Lise kääntyy vuoreen päin ja katsoo lampaita, jotka laiduntavat rinteessä hitaina ja huolettomina, tietämättä muusta.

Hän nostaa kätensä silmien suojaksi ja etsii eläinten joukosta niitä, joilla on korvassa miehen leikkaama merkki.

# Jon

NYT OLEN valmis: nyt nousen, vedän verhot sivuun ja annan ilosta sätkivän valon valloittaa huoneeni.

Ikkuna on tahrainen, mutta taivas kiiltää joka kohdasta.

Laahustan keittiöön ja käärin leivän esiin valkoisesta pyyhkeestä. Äiti on leiponut minua varten, upottanut sormensa taikinaan ja vaivannut, lämmittänyt uunin ja paistanut leivän juuri sellaiseksi, että tahdon sitä syödä.

Haen komerosta voita, levitän sitä leivälle ja otan vastaan päivän joka alkaa asettua muotoonsa.

Syötyäni istun kirjahyllyn eteen valitsemaan kirjaa.

Olen ylpeä kokoelmastani sillä saarella ei ole paljon kirjoja, ei edes koulukirjoja, mutta meillä niistä täytyy kokonainen hylly. Isä toi niitä matkoiltaan, vaikka paljon muutakin tuotavaa oli ja tilaa vain rajattu määrä – mutta *tiedolle on aina tilaa*, isä sanoi, *ja tarinoille jotka tekevät meistä ihmisiä*, hän jatkoi ja ojensi minulle kirjat jotka painoivat niin että olin mennä nurin.

Muitten isät eivät koskaan käyneet yhtä kaukana. Muitten isät hakivat linnunmunia ja lantaa Nightin-

galelta, mutta Nightingale on lähellä, sinne purjehtii muutamassa tunnissa, eikä siellä ole korkeita rakennuksia tai värikkäitä autoja. Siellä on vain lintuja, ja linnuilla loputtomasti asiaa.

Muitten isät viipyivät reissuillaan yön, tai kaksi, ja kun he palasivat, he valittivat rasittuneensa matkasta. Heidän piti antaa levätä, heidän käsiään särki ja jalkojaan kivisti, mutta minun isääni ei väsyttänyt koskaan. Ei, vaikka hän haki kääreisiin piilotettuja makeisia kauempaa kuin kukaan ymmärsi, oli poissa viikkoja, niin monta että menin laskuissa sekaisin ja päivät muuttuivat tasaiseksi odotuksen värjäämäksi massaksi.

Äidinkin päivät muuttuivat ja himmenivät, vaikka hän yritti peittää sen. Hänen ääneensä tuli outoa kimeyttä ja hänen tummat silmänsä haalistuivat, eikä hän koskaan mennyt laskuissa sekaisin, siitä olen varma – mutta kun joskus kysyin häneltä milloin isä tulee, hän sanoi ettei tiedä, *syö nyt lautanen tyhjäksi* hän sanoi vie-raaksi muuttuneella äänellään ja meni toiseen huoneeseen, jossa saisi laskea yksin.

Ja kun isä lopulta palasi, tunsin itseni paljon isom-maksi kuin silloin kun hän oli lähtenyt. Hän kahlasi ran-taan, ihmiset ympäriltä haihtuivat savulintuina ilmaan, eikä muuta enää ollut kuin isä, isän jalka johon taker-ruin ja isän sanat: »Kukas onkaan tämä iso poika!»

Olin haljeta ylpeydestä, sillä se iso poika olin minä, ja koska kaikki olivat odottaneet häntä, *minun* isääni, jonka silmissä kiilsi salainen tietämys ulkomaailman asioista.

Mutta en minä oikeasti voinut olla kovin iso, sillä isä nosti minut ilmaan kuin katkenneen oksan.

Hän kiinnitti oksan takaisin puuhun joka hän itse oli, ja silloin minusta tuntui että elämä on kasvamista suoraan taivaaseen.



”Kukaan ei odota kodin keskelle kuilua,  
aukkoa keskelle päivien tasaista jonoa.”

*Tristania on romaani*

264 asukkaan tulivuorisaaresta  
keskellä Atlantin valtamerä,  
kertomus siitä kuinka jokin vetää  
ihmistä aina takaisin juurilleen.



[www.wsoy.fi](http://www.wsoy.fi)

84.2

ISBN 978-951-0-42328-8